

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра тюркської філології

Курсова робота
з тюркської філології

на тему:

**ГЕОГРАФІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ ТА ЇЇ
СЕМАНТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ**

Студентки групи Птур 14-20
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Освітньої програми:
Турецька мова і література та переклад, друга
східна мова, західноєвропейська
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації: 035.068 Східні мови та літератури
(переклад включно), перша-турецька
Гончарук Каріни Юріївни

Науковий керівник:

к. іст.н., доц., Ксьондзик Н.М.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ-2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ	5
1.1 Поняття «термін». Термін у лінгвістичних дослідженнях	5
1.2 Ознаки та вимоги до терміна	7
ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ	12
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ТА СТРУКТУРИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ	13
2.1. Структурні особливості географічної термінології	13
2.2 Семантичні особливості географічної термінології.....	19
ВИСНОВОК ДО 2 РОЗДІЛУ	23
ВИСНОВКИ	25
ÖZET.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28

ВСТУП

Сучасний світ характеризується великим потоком інформації та швидкою глобалізацією. Одним із найважливіших аспектів цього процесу є міжкультурне спілкування. У зв'язку з цим виникає потреба вивчення термінології різних мов, зокрема, географічної термінології в турецькій мові.

Туреччина, з розмаїттям своєї географії, від західних узбережжя Середземного моря до східних гір, що засніжуються, має великий вплив на культурну карту світу. Вивчення географічної термінології турецької мови є ключовим аспектом для розуміння її культурних, природних та історичних аспектів.

Ця курсова робота має на меті допомогти у розумінні та оцінці географічної термінології в турецькій мові та розширити наші знання про культурні та географічні аспекти Туреччини через призму мови.

Актуальність роботи зумовлюється тим, що дослідження семантичних особливостей географічної термінології в турецькій мові допоможе зрозуміти правильне тлумачення та дасть змогу використовувати ці терміни у правильному контексті.

Об'єктом цього дослідження є географічна термінологія у турецькій мові.

Предметом дослідження виступають семантичні особливості географічної термінології у турецькій мові.

Метою курсової роботи є дослідження географічної термінології в турецькій мові та її семантичне значення.

Відповідно до мети роботи необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Окреслити поняття терміну у лінгвістичних дослідженнях.
2. Виокремити ознаки та вимоги до терміну.
3. Здійснити загальну характеристику географічних термінів турецької мови.
4. З'ясувати структурні особливості географічної термінології.
5. Дослідити семантичні особливості географічної термінології.

Методами дослідження є метод компонентного аналізу і описовий метод.

Матеріали дослідження для цієї наукової роботи був використаний словник географічних термінів «Coğrafya Sözlüğü» (Türk Coğrafya Kurumu).

Наукова новизна роботи полягає у тому, що завдяки цьому дослідженню ми зможемо поглибити свої знання та сформулювати глибше уявлення про семантичні особливості географічної термінології у турецькій мові.

Практичне значення включає можливість застосування отриманих висновків роботи у подальшому дослідженні та вивченні географічної термінології у турецькій мові, також можуть бути використані у різних видах наукових робіт.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів основної частини, висновків до кожного з розділу та загальних висновків, анотації іноземною мовою та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

1.1 Поняття «термін». Термін у лінгвістичних дослідженнях

Проблеми термінології та термінознавства як науки, що вивчає спеціальну лексику з погляду її типології, форми, функціонування, стандартизації та уніфікації, традиційно посідають одне з найважливіших місць в лінгвістиці.

Термінознавство виникло на перетині різних наук, таких як лінгвістика, логіка, психологія та інші. Основним об'єктом дослідження в цій галузі є лексичні одиниці, а саме терміни. Оскільки суспільство постійно стикається з необхідністю найменування різних понять, явища чи феномени, більшість нових слів у будь-якій мові стають термінами. Таким чином, вивчення термінології завжди є в центрі уваги, оскільки відображає потребу суспільства в чіткому і точному вираженні понять (Зарицький, 1999).

Проблеми мови науки розглядали як нагальну ще на початку ХХ сторіччя Г. О. Вінокур, Д. С. Лотте, О. О. Реформатський. За останні роки робота над дослідженням термінології набула подальшого розвитку. Велика кількість вітчизняних (В. Д. Бялик, О. С. Д'яков, М. С. Зарицький, І. С. Квитко, Т. Р. Кияк) та зарубіжних (Ю. Д. Апрусян, В. М. Лейчик, О. С. Суперанська, В. А. Татарінов, Х. Херінгер, В. Флейшер, В. Шмідт) науковців займаються систематизацією, стандартизацією термінології, зокрема і проблемою визначення поняття термін.

Серед мовознавці існують різні погляди на визначення поняття «термін». А. Д. Хаютін зазначає, що слово «термін» походить від латинського «terminus», що означає «кінець, межа, закінчення». В англійській мові слово «term» було запозичене зі старофранцузької «terme» – «межа» (Д'яков, 2000, с. 216) . Як ствержує Ішмуратов А. (2002) «Термін – це спеціальне слово чи словосполучення, прийняте у певній професійній сфері й уживане в особливих умовах»(с. 636) . Згідно з Великим тлумачним словником сучасної української мови: «Термін – слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі

науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» (Ктитарова, Воронова, 2013, с. 310).

Аналіз лінгвістичних доробків вітчизняних та зарубіжних учених, присвячених питанням термінознавства, показав, що існують різні дефініції терміна.

Абабілова Н. М. визначає терміни як слова, які не мають емоційно-експресивного забарвлення та ставлять за мету точне вираження понять і найменування речей. За її словами, терміни є спеціальними словами, обмеженими своїм призначенням та спрямованими на однозначне вираження понять (Абабілова, 2015). Абабілова Н. М. з семіотичної точки зору розглядає термін як мовний знак, чия основна функція полягає у відтворенні в свідомості людини повного уявлення про об'єкт спеціальної галузі знань з усіма його властивостями та якостями (Абабілова, 2015).

Герасімова О.М. (2016) розглядає терміни як слова або словосполучення, що мають спеціальне значення, виражають та формують професійні поняття та використовуються в процесі пізнання та освоєння наукових та професійно-технічних об'єктів та взаємин між ними.

Зарицький М. С. (1999) визначає термін як одиницю термінологічної системи, яка визначає поняття та його місце в системі інших понять, виражається словом або словосполученням, служить для спілкування між фахівцями та підпорядковується мовним законам. Знову ж, визначенням Зарицького М. С. (1999), термін є мовним знаком, що позначає поняття в певній галузі знань та є ідеалізованою знаковою моделлю об'єкта дійсності, яку можна виразити мовнословесною одиницею, словом або словосполученням.

Ішмуратов А. (2002) визначає термін як слово чи словосполучення, що виражає поняття та позначає предмети, маючи сувору і точну дефініцію, чіткі семантичні межі і, отже, однозначне в межах відповідної класифікаційної системи.

Д'яков А. С. (2000) вказує на те, що однозначність термінів слід шукати в межах однієї терміносфери, оскільки на рівні кількох субмов полісемія може бути досить поширеною.

Кікец І. (2000) додає своє визначення, розглядаючи термін як слово або

словосполучення, що позначає поняття в спеціальній галузі знань, науки або культури.

Воронова З. Ю. (2013) відзначає різноманітність визначень терміна та поділяє лінгвістичні визначення на дві групи: перша розглядає терміни як особливі слова у лексичному складі мови, а друга визначає їх як слова з особливою функцією.

Межжеріна Г. В. (2002) зазначає те, що терміни є особливими словами через їх відмінність в вираженні чітко фіксованого поняття, стислості та моносемантичності. Вона розглядає терміни як лексичні одиниці для спеціальних цілей, які позначають поняття в теорії конкретної галузі знань чи діяльності.

Існують тлумачення, що пов'язують термін здебільшого з мовою науки. Наприклад, Симоненко Л.О. (2007) у своїй праці стверджує, що «термінами називаються спеціальні поняття, які виникають у відповідних сферах наукової і практичної діяльності» (с. 21).

Проведене дослідження вказує на те, що основна причина різноманіття дефініцій терміна полягає в відсутності консенсусу серед мовознавців щодо його сутності. Різні вчені розглядають терміни з різних точок зору: одні вважають їх особливими словами, інші розглядають їх як слова з особливою функцією. Також є група дослідників, які визначають термін за його співвіднесеність з науковим поняттям та мовою науки.

Ця різноманітність поглядів виникає через те, що поняття терміна має багато аспектів, і науковці надають вагу різним аспектам в залежності від свого підходу та специфіки досліджень. Отже, відсутність єдиної позиції сприяє різноманітності визначень терміна в лінгвістичній науці.

1.2 Ознаки та вимоги до терміна

У 30-х роках відомий термінолог Д. С. Лотте уперше поставив питання про необхідність систематизації, уніфікації і стандартизації термінології на основі розробленої вченим теорії терміна (Симоненко, 2007). Ішмуратов А. (2002, с. 636) досліджував «ідеальний» термін, тобто термін монозначний, що точно описує

науково-технічне поняття і виступає у формі іменника. Він вважав, що термін, на відміну від звичайного слова, завжди виражає суворо фіксоване поняття й має бути коротким, позбавленим багатозначності, синонімії й омонімії. З цим важко погодитися повністю, оскільки термін, будучи мовною одиницею, підпорядковується мові та її законам, модифікуючись і пристосовуючись до них в кожному конкретному випадку залежно від умов і мети його застосування.

Учений показав, що однозначність не виникає в термінології сама по собі. Він висунув та обґрунтував такі вимоги: однозначність, вмотивованість, простота, системність. Сукупність перелічених ознак, як показує практика, існує лише в ідеалі для невеликої кількості термінів. У дійсності ж та чи інша ознака або відсутня, або існує не у повній мірі.

З 1970-х років лінгвісти стали досліджувати вже не «ідеальний» термін, а термін, яким він є насправді. У цей період багато мовознавців ставлять під сумнів твердження, сформульовані Д. С. Лотте щодо вимог до терміна. (Герасімова, 2016) . У подібних дослідженнях робиться акцент на те, що термін – це слово в особливій функції, а не особливий тип лексичної одиниці. Ця концепція була розроблена видатними мовознавцями Булик-Верхола С.З., Наконечна Г.В. та Теглівець Ю.В. (2016) «Основи термінознавства» наголошують на тому, що «в ролі терміна може виступати будь-яке слово». Вони стверджують, що: «Терміни – це не особливі слова, а лише слова в особливій функції». (с.192)

На думку Д'якова А.С. та Кияка Т.Р. (2000) вимоги до терміна є такими: «відповідність правилам та нормам певної мови; систематичність; властивість дефінітивності; незалежність від контексту; точність; однозначність; відсутність синонімії; експресивна нейтральність; милозвучність терміна». (с. 216)

М. С. Зарицький (1999) визнає, що термін, як носій поняття, є основною одиницею наукового мислення, і визначає для нього такі вимоги: співвіднесеність з логіко-понятійною сферою; належність до замкненої системи; однозначність; відсутність емоційно-експресивного компонента.

Інші термінознавці також висувують певні вимоги до термінів, такі як нейтральність, відсутність емоційно-експресивного забарвлення, відсутність

синонімів, міжнародний характер, стислість, відкритість і динамізм. Система термінів повинна виявлятися у процесах термінологізації, ре- і детермінологізації, постійному поповненні новими термінами. Прозорість внутрішньої форми термінів також важлива для поліпшення їх сприйняття та збереження в терміносистемі.

У результаті аналізу описаних різними дослідниками лінгвістичних характеристик терміна можна виділити основні ознаки, властиві йому:

1) Змістова точність та однозначність. Під змістовою точністю розуміється чіткість та обмеженість значення термінів. Ця чіткість значення зумовлена тим, що наукове поняття, як правило, має чітко визначені межі, які встановлюються за допомогою наукової дефініції, що передає значення терміна.

Точність терміна передбачає правильне лексичне відображення ознак, які характеризують поняття, що термінується. У разі викривлення або хибного розуміння ознак термінованого поняття виникає ситуація, що є комунікативною неточністю. Термін повинен максимально повно і точно відтворювати зміст поняття, яке він позначає, оскільки неточні терміни можуть призводити до непорозумінь між фахівцями (Кікец І., Кікец Н. 2000).

Однозначність терміна передбачає відсутність лексико-семантичних процесів у термінології, таких як синонімія, омонімія та полісемія. Проте, Д'яков А.С. (2000) вказує, що при використанні термінів для позначення спеціальних понять може виникати необхідність урахування властивостей звичайних мовних знаків, таких як слова, які зберігають свої характеристики, включаючи багатозначність, синонімічність та омонімічність. Таким чином, термін лише у своєму контексті зберігає точність, стислість, моносемічність і відсутність експресивності, і необхідно розглядати однозначність як важливу, але не єдину ознаку, що відрізняє терміни від загальноновживаної лексики.

2) Наявність дефініції. Кожний термін має дефініцію (виначення), яка чітко окреслює, обмежує його значення. Термін дефінітивний, тобто він є найменуванням спеціального поняття, регламентованого у своїх межах дефініцією, стверджує Герасімова О.М. (2016).

3) Системність. Кожний термін належить до певної термінологічної

системи, яка, в свою чергу, співвідноситься з системою понять конкретної спеціальної галузі знань або діяльності. Вперше питання про системність термінології було висунуте Д. С. Лотте, який дав таке визначення: «Системі понять кожної науки відповідає система термінів, в якій терміни мають цілком визначені місця, що залежать від місця відповідного поняття у всій цій системі понять» (Кікец І, Кікец Н. 2000) .

Отже, системність є однією з найбільш важливих умов існування терміна. Термін може існувати лише як елемент терміносистеми, розуміючи під останньою упорядковану сукупність термінів, які адекватно виражають систему понять теорії та описують певну спеціальну сферу людських знань чи діяльності.

4) Номінативність є ключовою характеристикою терміна в сучасному мовознавстві, і вона визначається як його основна та найважливіша ознака. Отже, номінативна функція терміна полягає в його здатності позначати спеціальне поняття в межах конкретної спеціальної сфери людської діяльності, такої як наука, техніка чи виробництво.

5) Стилiстична нейтральність. Термін є стилістично нейтральний, тобто позбавлений емоційно-експресивного забарвлення. Доволі слушно з цього приводу зазначає Герасімова О. М. (2016) : «Термін принципово лежить поза експресією. Він «точний і холодний», і сфера експресії для терміна всередині термінології недозволена, оскільки він позначає «чисті поняття», неускладнені або майже неускладнені емоційними відтінками». (с.182)

Існує також група вчених, які вважають зовсім навпаки, мотивуючи свою точку зору тим, що терміни, особливо на етапі становлення термінологічної системи, можуть виражати ставлення того, хто говорить, до предмета і бути експресивними (Ктитарова, Воронова 2013).

Проте, на думку більшості мовознавців, будь-яке слово, яке стає членом термінологічної системи, втрачає в результаті зміни значення своє колишнє емоційне забарвлення і стає стилістично нейтральним.

6) Вмотивованість. У вітчизняному мовознавстві під поняттям «вмотивованість» розуміють «відповідність лексичного значення терміна (прямого,

безпосереднього, внутрішнього значення слова чи словосполуки) до позначеного ним поняття» (Д'яков 2000).

Підкреслюючи особливу практичну важливість явища вмотивованості у процесі термінологічної мотивації, Білозерська Л.П., Возненко Н.В. та Радецька С.В. (2010) зазначають: «Слід максимально використовувати функціональне навантаження внутрішньої форми слова-терміна і бережливо ставитися до фактора його мотивації, тому що вдало обрана при створенні терміна внутрішня форма може слугувати знаряддям пізнання розвитку наукового поняття». (с. 232)

Таким чином, вмотивованість вказує на ту кількість інформації, яка була включена до внутрішньої форми терміна і знайшла відображення у відповідному значенні лексичної одиниці.

Отже, враховуючи той факт, що термін – це динамічний елемент, який функціонує в живій мові і постійно піддається змінам, серед основних його характерних ознак слід виділити такі: 1) змістова точність та однозначність; 2) дефінітивність; 3) системність; 4) номінативність; 5) стилістична нейтральність; 6) вмотивованість.

ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ

В першому розділі ми розглянули поняття «термін», його значення, ознаки та вимоги до терміна. Ми проаналізували загальну характеристику географічних термінів у турецькій мові.

Проведене дослідження вказує на те, що основна причина різноманіття дефініцій терміна полягає в відсутності консенсусу серед мовознавців щодо його сутності. Різні вчені розглядають терміни з різних точок зору: одні вважають їх особливими словами, інші розглядають їх як слова з особливою функцією. Також є група дослідників, які визначають термін за його співвіднесеність з науковим поняттям та мовою науки.

Ця різноманітність поглядів виникає через те, що поняття терміна має багато аспектів, і науковці надають вагу різним аспектам в залежності від свого підходу та специфіки досліджень. Отже, відсутність єдиної позиції сприяє різноманітності визначень терміна в лінгвістичній науці.

Отже, враховуючи той факт, що термін – це динамічний елемент, який функціонує в живій мові і постійно піддається змінам, серед основних його характерних ознак слід виділити такі: 1) змістова точність та однозначність; 2) дефінітивність; 3) системність; 4) номінативність; 5) стилістична нейтральність; 6) вмотивованість.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ТА СТРУКТУРИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

2.1. Структурні особливості географічної термінології

Coğrafya Sözlüğü (географічний словник) - важливий ресурс, підготовлений та опублікований Türk Coğrafya Kurumu (Турецьким Географічним Товариством). Цей словник являє собою вичерпну добірку термінології турецької географії. Ось деякі структурні особливості цього словника:

Великий перелік термінів: словник географії охоплює великий перелік термінів, що стосуються географічних дисциплін. Сюди входять терміни, що стосуються геології, кліматології, біогеографії, топографії та інших галузей географії, а також терміни таких дисциплін, як геоморфологія, гідрологія, геодезія.

Геологія:

- Jeoloji - Геологія
- Zemin bilimi - Наука про ґрунти
- Jeoteknik - Геотехніка
- Paleontoloji - Палеонтологія
- Volkanoloji - Вулканологія
- Yer bilimi - Географія

Кліматологія:

- İklim bilimi - Кліматологія
- Meteoroloji - Метеорологія
- Atmosfer bilimi - Наука про атмосферу
- İklim değişikliği - Зміна клімату
- Yağış - Опади
- Sıcaklık - Температура

Біогеографія:

- Biyocoğrafya - Біогеографія
- Bitki coğrafyası - Фітогеографія

- Hayvan coğrafyası - Зоогеографія
- Ekosistem - Екосистема
- Biyolojik çeşitlilik - Біологічна різноманітність

Топографія:

- Topografya - Топографія
- Harita bilimi - Наука про картографію
- Yer ölçümü - Геодезія
- Yükseklik - Висота
- Dağlık - Гірський
- Ova - Рівнина

Ключові слова та визначення: для кожного терміна зазвичай дається коротке визначення. Ці визначення призначені для пояснення значення терміна і дозволяють користувачам краще розуміти поняття.

Наприклад:

Atmosfer : Dünya'yu çevreleyen gaz örtüsüne atmosfer denir. Atmosferin alt sınırı, kara ve deniz yüzeyleriyle çakışır. Üst sınırını ise yerçekiminin etkisi belirler. Ekvator'dan kutuplara doğru yerçekimi arttığı için atmosferin şekli Dünya'nın şekli gibi küreseldir.

Атмосфера: повітряна оболонка, яка оточує Землю, називається атмосферою. Нижня межа атмосфери збігається з поверхнею суші та моря. Верхня межа визначається дією сили тяжіння. Оскільки сила тяжіння зростає від екватора до полюсів, форма атмосфери сферична, як і форма Землі.

Basınç: Yüksek basınç alanlarında alçalıcı hava hareketi buharlaşmayı engeller. Çünkü alçalan havanın yoğunluğunun artması su buharının yükselmesini önler. Alçak basınç alanlarında ise yükselen havanın yoğunluğu daha az olacağı için buharlaşma daha kolaydır.

Тиск: В зонах високого тиску низхідний рух повітря запобігає випаровуванню. Тому що збільшення щільності повітря, що опускається, перешкоджає підйому водяної пари вгору.

Алфавітне розташування: словник упорядковує терміни в алфавітному

порядку. Це дозволяє користувачам легко знаходити терміни.

Посилання на пов'язані терміни: словник також може вказувати на пов'язані терміни під час пошуку терміна. Це дозволяє користувачам вивчати відповідні поняття та може допомогти їм краще зрозуміти тему.

Словник географії регулярно оновлюється і додаються нові терміни, що відображають досягнення в області географії. Це дозволяє користувачам працювати з поточним і вичерпним ресурсом.

В турецькій мові є багато географічних термінів, які можуть складатися як з одного слова, так і з двох або більше. Ось деякі приклади:

Однокомпонентні географічні терміни:

1. Dağ (гора)
2. Deniz (море)
3. Göl (озеро)
4. Boğaz (протока)
5. Vora (гроза)
6. Çekirdek (ядро)
7. Harita (карта)
8. Heyelan (зсув)
9. Kıta (континент)
10. Kömür (вугілля)

Географічні терміни, що складаються з двох або більше компонентів:

1. Atmosfer Basıncı (атмосферний тиск)
2. Coğrafi Konum (географічне розташування)
3. Buz Dağı (айсберг)
4. İlk Zaman (первісний час)
5. Normal Hava Basıncı (нормальний тиск повітря)

6. Derin Deniz Çukurları (глибоководні ями)
7. Nüfus Artış Hızı (темпи зростання населення)
8. Siyasi ve İdari Haritalar (політичні та адміністративні карти)

Географічний словник є важливим довідковим ресурсом для науковців, студентів та фахівців, що працюють у галузі географії, а також має велике значення для стандартизації та поширення турецької географічної термінології.

У тюркських топонімічних системах географічні імена мають дві компоненти. В численних топонімах Туреччини є назви, пов'язані з кольором (зелений, чорний, сірий, жовтий і т. д.), такі як Агдере (біла долина), Карадаг (чорна гора), Кизилтепе (червоний пагорб), Саригьоль (жовте озеро). Фітотопоніми займають значне місце, наприклад, Ярпагли (листоподібний), Соганли (цибульний).

Серед зоотопонімів є Бозкурт (сірий вовк), Кушадаси (пташиний острів); гідротопоніми, як Кизилірмаг (червона ріка), Акчай (біла ріка); омоніми, такі як Бінгьоль (тисяча озер), Думанли (туманний). Назви корисних копалин визначили назви Гюмюшхана (місце народження срібла), Кірядж (гіпсовий), Гюмюшсу (срібна вода), Мармаріс (мармуровий) тощо. Існує ряд географічних назв, пов'язаних з кліматичними умовами, наприклад, вузький гірський прохід, який часто відзначається вітрами, отримав назву Кюлекбогази.

Рельєф території Туреччини в основному характеризується горами та міжгірними западинами, що призвело до утворення численних річок, озер і джерел. Зв'язок між орографією, кліматом, гідрогеологією та гідрологією призвів до формування багатьох топонімів. В областях з великою кількістю води з'явилися такі назви, як Суланюрт, Сумьова, Сушерхи. Форми гірського рельєфу та їх зовнішній вигляд визначили створення географічних назв, таких як Сивріджа (мечеподібний), Дашуджу (кінчик загостреного каменя), Гаядібі (підніжжя скелі), Чухур (впадина) та інші. Деякі назви пов'язані з різними професіями, наприклад, Дашделен (каменотес), Демірчі (жерстяник), Девем (верблюжий).

Гідроніми в основному класифікуються за різними семантичними ознаками:

особливості географічних реалій (Памуккале - бавовняний палац), характер гідронімічного об'єкта, колір води (Акденіз - біле море), температура води, її запах і чистота, розмір об'єкта (Ван - велике солоне озеро), люди та племена (Ататюрк-Баражі - водосховище Ататюрка), образність, описовість, уподібнення та порівняння з іншими предметами (Босфор - біла корова).

Географічні топоніми є суспільним явищем, вони є продуктом складних відносин, які сформувалися на протязі історичного розвитку. У формуванні географічних назв брали участь різноманітні фактори, такі як історичні, лінгвістичні та географічні, що визначило їхню будову та внутрішній зміст.

Географічне розповсюдження турецьких топонімів виявляє деякі характеристики. Основну складову географічних назв Туреччини становлять топоніми тюркського походження. Географічні імена, які не виникли в межах тюркських мов і представляють собою найменування, що існували до прибуття турків, іноді зустрічаються в турецьких топонімах та, як правило, мають вторинний або підпорядкований характер.

У тюркських топонімічних системах для номінації географічних об'єктів виокремлюються різні ознаки. Серед них важливі такі аспекти, як колір, розмір, конфігурація, що порівнюється з частинами тіла, вираження звуків, а також розміщення у просторі. Характер рельєфу території Туреччини переважно визначається гірськими масивами та міжгірними долинами. Ці природні умови призвели до утворення багатьох озер у долинах, численних річок та джерел. Взаємозв'язок орографії, клімату, гідрогеології та гідрології створив основу для багатьох топонімів. У місцях з великою кількістю води виникли такі назви, як Суланюрт, Сумьова, Сушерхи. Форми гір та їх зовнішній вигляд також вплинули на утворення географічних назв, наприклад, Сивріджа (схожий на меч). Ці характеристики використовуються для створення оригінальних імен географічних об'єктів та визначення їхніх особливостей в тюркських топонімічних системах.

Географічні топоніми є важливим аспектом суспільної культури, що є результатом історичних, лінгвістичних та географічних впливів. Вони представляють собою пам'ятки матеріальної і духовної спадщини, як і інші аспекти,

які дійшли до нас із давніх часів, такі як мова, писемність, світогляд, звичаї та інше.

Географічні назви в Туреччині відображають різні аспекти суспільних відносин та історичних подій. Тюркські топоніми становлять основу географічних назв країни, але інколи можна зустріти і ті, що мають інше походження. У тюркських топонімічних системах виділяються різні ознаки при номінації географічних об'єктів, такі як колір, розмір, форма, асоціації з частинами тіла та інші. Ці ознаки допомагають ідентифікувати та описувати географічні об'єкти та сприяють їх легшому розумінню й сприйняттю.

Хороніми - власне ім'я будь-якої території, що має певні межі: невеликого простору, історичної області, адміністративного району або країни (Termessos (Термесос, досл. - гірський пояс, висотна фортеця).

Урбаніми - власне ім'я будь-якого внутрішньоміського топографічного об'єкта, звання внутрішньоміських об'єктів. Урбаніми поділяються на підкласи.

Годоніми - топонім для позначення назв вулиць, в тому числі проспектів, бульварів і т.д.: (Ciftciler sokagi (вул. Чіфтчілер, досл. - Фермерська вулиця); Hal Sokagi (вул. Хал, тур. - критий ринок).

Агороніми - топонім для позначення назв площ та інших відкритих просторів у містах (Sam Market (магазин Джам, досл. - магазин скла); Plksu (пляж Іликсу, тур. - тепла вода).

Дромоніми - власне ім'я будь-якого шляху сполучення: наземного, водного, підземного, повітряного (за межами населених пунктів): (Dilek Bogazi (досл. - протока бажань).

Гідроніми - назви водних об'єктів (річок, озер, морів, заток, проток, каналів, водоспадів). Через велику кількість водних об'єктів клас гідронімів поділяє на підкласи:

Гідроніми в основному класифікують за наступними семантичними ознаками:

1. Особливості географічних реалій: наприклад, Памуккале (бавовняний палац).
2. Особливості характеру гідронімічного об'єкта.
3. Колір води: наприклад, Акденіз (біле море).

5. Величина об'єкта: наприклад, Ван (велике солоне озеро).

6. Люди й племена: наприклад, Ататюрк-Баражі (водосховище Ататюрка).

Пелагоніми - топонім для позначення назви морів (Köprülü Kanyon (Кепрюлю Каньйон); Türk Bogazlar (Чорноморські (або турецькі) протоки).

Лімніоніми - топонім для позначення назви озер (Beuşehir Gölü (Бейшехір, досл. - місто пана).

Потамоніми - власне ім'я будь-якої річки (Aksu (Аксу, досл. - чиста / біла вода); Kelkit Suyu (Келькіт від арм. Гайл-гет - вовча річка)).

Ороніми - власна назва будь-якого об'єкта рельєфу земної поверхні - (Sukurova (низовина Чукурова, досл. - низинні луки); Kackar Dağı (Качкар, з вірменського - hаскар - хрест-камінь»)).

Спелеоніми - назви підземних природних утворень і форм рельєфу (Altınbesik (печера Алтинбесік, досл. - Золота колиска; Pınargözü (печера Пинаргезу, досл. - Око джерела)

2.2 Семантичні особливості географічної термінології

Географічна термінологія в турецькій мові має свої особливості, які відображають історію, культуру та географічні особливості Туреччини та інших регіонів, де турецька мова використовується. Зараз ми проаналізуємо семантичних особливостей географічної термінології в турецькій мові, відповідно до області їхнього використання. Географію поділяють на фізичну, економічну та соціальну.

- **Фізична**

- Altimetre - альтиметр/висотомір
- Atmosfer - атмосфера
- Aysberg - айсберг
- Basınç - тиск
- Bazalt - базальт

- Boğaz - протока
- Boylam - довгота
- Bozkır - степ
- Buharlaşma - випаровування
- Çekirdek - ядро
- Çiy - роса
- Dalgalar - хвилі
- Fosil - скам'янілість
- Kıta - континент
- Plato - плато
- Rüzgar - вітер
- Sıcaklık - температура
- Sırt - хребет
- Tebeşir - крейда
- Mağara - печера
- Lav - лава
- Dalgalar - хвилі
- Bora - холодні вітри
- Düden - карстова вирва
- Enlem - широта
- Erozyon - ерозія
- Tektonik Göller - тектонічні озера
- Özel Konum - особливе розташування
- Mutlak Nem - абсолютна вологість
- Coğrafi Bölge - географічний регіон
- Coğrafi Konum - географічне розташування
- Sıvalı Barometre - ртутний барометр
- Buzul Gölleri - льодовикові озера
- Bağıl Nem - відносна вологість

- Atmosfer Basıncı - атмосферний тиск
- Dağ Oluşumu - гірське утворення
- Çizgi Ölçek - лінійна шкала
- Denizlerin Ortalama Derinliği - середня глибина морів

- **Економічна**
 - Ekonomi Haritaları - економічні карти
 - Topoğrafya Haritaları - топографічні карти
 - Coğrafi Bölge - географічний регіон
 - Araziden Yararlanma Haritaları - карти землекористування
 - Siyasi ve İdari Haritalar - політичні та адміністративні карти

- **Соціальна**
 - Göçler - міграції
 - Kom - комуна
 - Nüfus - населення
 - Dam - хата
 - Nüfus Haritaları - карти населення
 - Nüfus Yoğunluğu - щільність населення
 - Nüfus Artış Hızı - темпи зростання населення

Отже, було проаналізовано вибіркоким методом 50 географічних термінів: 38 - фізичних, 7 соціальних та 5 економічних. У переважній більшості, у географічному словнику Coğrafya Sözlüğü подані терміни фізичної географії. Словник містить різноманітні географічні терміни, які стосуються рельєфу, клімату, розповідає про кліматичні зони та різні географічні процеси, перелічує назви корисних копалин та вітрів, описує географічні поняття, наприклад: море, річка рівнина, населення і тд.

Турецька мова має велику кількість топонімів, які відображають назви міст,

річок, гір, озер і т.д. Багато з цих назв мають давню історію і можуть бути відомими за іншими назвами у різних культурних та історичних контекстах. Наприклад, назви міст, такі як Істанбул (Istanbul), Анталія (Antalya), Анкара (Ankara), є топонімами, які відображають важливі місця в історії Туреччини.

Турецька мова має специфічні терміни, що описують географічні ознаки, такі як *"dağ"* (гора), *"orman"* (ліс), *"plato"* (плоска місцевість), *"nehir"* (річка) тощо. Терміни, що описують географічні особливості Туреччини, такі як *"босфор"* (Bosfor), *"Каппадокія"* (Kappadokya), відображають унікальні природні рельєфи та формації, які є характерними для цієї країни.

Оскільки Туреччина має багату історію та культурний контекст, географічна термінологія може відображати ці культурні відмінності. Наприклад, терміни, що використовуються для опису пейзажів або природних утворень, можуть відображати традиційні уявлення та цінності. Наприклад, термін *"султан"* (sultan) може бути пов'язаний із традиціями Османської імперії, яка мала великий вплив на історію Туреччини.

У зв'язку з історичними впливами та контактами з іншими мовами, географічна термінологія може містити елементи з інших мов, таких як арабська, перська, грецька та інші. Туреччина має різноманітні етнічні групи, які відображаються у географічній термінології. Наприклад, термін *"кюрд"* (Kürt) відноситься до курдського народу, який є однією з найбільших етнічних груп у Туреччині.

Остання мовна реформа, проведена в Туреччині в 20-му столітті, також вплинула на географічну термінологію, стандартизуючи деякі терміни та замінюючи запозичення з інших мов турецькими аналогами.

У загальному, географічна термінологія в турецькій мові відображає як

історичні та культурні особливості Туреччини, так і вплив зовнішніх факторів на мовну систему.

ВИСНОВОК ДО 2 РОЗДІЛУ

Coğrafya Sözlüğü (Türk Coğrafya Kurumu) "Географічний словник" (Турецьке Географічне Товариство) - важливий ресурс, підготовлений та опублікований турецьким географічним товариством. Цей словник являє собою вичерпну добірку термінології турецької географії.

Словник географії регулярно оновлюється і додаються нові терміни, що відображають досягнення в області географії. Це дозволяє користувачам працювати з поточним і вичерпним ресурсом.

Географічний словник є важливим довідковим ресурсом для науковців, студентів та фахівців, що працюють у галузі географії, а також має велике значення для стандартизації та поширення турецької географічної термінології.

Географічна термінологія в турецькій мові має свої особливості, які відображають історію, культуру та географічні особливості Туреччини та інших регіонів, де турецька мова використовується.

Провівши аналіз цього словника, ми дізналися, що переважна більшість термінів належить фізичній географії. Було проаналізовано та визначено семантичне значення 50 термінів, 38 з них відносяться до фізичної географії, 7 до соціальної та 5 до економічної.

Турецька мова має велику кількість топонімів, які відображають назви міст, річок, гір, озер і т.д. Багато з цих назв мають давню історію і можуть бути відомими за іншими назвами у різних культурних та історичних контекстах. У формуванні географічних назв брали участь різноманітні фактори, такі як історичні, лінгвістичні та географічні, що визначило їхню будову та внутрішній зміст. Переважна більшість топонімів пов'язана з кольорами. У турецькій топонімічній системі існують різні ознаки, що використовуються для номінації географічних об'єктів. Це може бути колір, розмір, конфігурація, асоціації з частинами тіла, а також звуки та розміщення у просторі. Ці ознаки відображають відносини людей з навколишнім середовищем

та їх спосіб сприйняття світу.

У зв'язку з історичними впливами та контактами з іншими мовами, географічна термінологія може містити елементи з інших мов, таких як арабська, перська, грецька та інші. Туреччина має різноманітні етнічні групи, які відображаються у географічній термінології.

ВИСНОВКИ

Провівши дослідження, можемо зробити наступні висновки:

Лексикологія в якості розділу курсу турецької мови дає, перш за все, синхронну характеристику лексики як системи. Це дозволяє не тільки познайомитися з основними теоретичними питаннями лексикології, а й багато в чому сприяє збагаченню словникового запасу.

Проведене дослідження вказує на те, що основна причина різноманіття дефініцій терміна полягає в відсутності консенсусу серед мовознавців щодо його сутності. Різні вчені розглядають терміни з різних точок зору: одні вважають їх особливими словами, інші розглядають їх як слова з особливою функцією. Також є група дослідників, які визначають термін за його співвіднесеність з науковим поняттям та мовою науки.

Проблеми мови науки розглядали як нагальну ще на початку ХХ сторіччя Г. О. Вінокур, Д. С. Лотте, О. О. Реформатський. За останні роки робота над дослідженням термінології набула подальшого розвитку. Велика кількість вітчизняних (В. Д. Бялик, О. С. Д'яков, М. С. Зарицький, І. С. Квитко, Т. Р. Кияк) та зарубіжних (Ю. Д. Апресян, В. М. Лейчик, О. С. Суперанська, В. А. Татаринів, Х. Херінгер, В. Флейшер, В. Шмідт) науковців займаються систематизацією, стандартизацією термінології, зокрема і проблемою визначення поняття термін.

Ця різноманітність поглядів виникає через те, що поняття терміна має багато аспектів, і науковці надають вагу різним аспектам в залежності від свого підходу та специфіки досліджень. Отже, відсутність єдиної позиції сприяє різноманітності визначень терміна в лінгвістичній науці.

Отже, враховуючи той факт, що термін – це динамічний елемент, який функціонує в живій мові і постійно піддається змінам, серед основних його характерних ознак слід виділити такі: 1) змістова точність та однозначність; 2)

дефінітивність; 3) системність; 4) номінативність; 5) стилістична нейтральність; 6) вмотивованість.

Географічний словник «Coğrafya Sözlüğü» (Türk Coğrafya Kurumu) - важливий ресурс, підготовлений та опублікований турецьким географічним товариством. Цей словник являє собою вичерпну добірку термінології турецької географії.

Словник географії регулярно оновлюється і додаються нові терміни, що відображають досягнення в області географії. Це дозволяє користувачам працювати з поточним і вичерпним ресурсом.

Географічний словник є важливим довідковим ресурсом для науковців, студентів та фахівців, що працюють у галузі географії, а також має велике значення для стандартизації та поширення турецької географічної термінології.

Географічна термінологія в турецькій мові має свої особливості, які відображають історію, культуру та географічні особливості Туреччини та інших регіонів, де турецька мова використовується.

Турецька мова має велику кількість топонімів, які відображають назви міст, річок, гір, озер і т.д. Багато з цих назв мають давню історію і можуть бути відомими за іншими назвами у різних культурних та історичних контекстах.

У зв'язку з історичними впливами та контактами з іншими мовами, географічна термінологія може містити елементи з інших мов, таких як арабська, перська, грецька та інші. Туреччина має різноманітні етнічні групи, які відображаються у географічній термінології.

ÖZET

Coğrafya, Dünya'nın yüzeyini, doğal koşullarını, üzerindeki doğal nesnelere, nüfusun, ekonomik kaynakların dağılımını inceler, bir şeyin bölgesel dağılım alanıdır. Coğrafi terimlerin bilinmesi, etrafımızdaki dünyayı anlamak ve analiz etmek ve hayatın farklı alanlarında etkili stratejiler geliştirmek için önemlidir. Coğrafi terimleri bilmek, dünyanın farklı bölgelerinin kültürel ve tarihi özelliklerini anlamamıza yardımcı olur. Coğrafi terimleri anlamak, insan faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkisini analiz etmemize yardımcı olur.

Farklı akademisyenler terimlere farklı açılardan bakmaktadır: bazıları onları özel kelimeler olarak görürken, diğerleri onları özel bir işlevi olan kelimeler olarak görmektedir. Bir bilim adamı terimi, bir kavramı ifade eden ve nesnelere gösteren, kesin ve net bir tanımla ve açık anlamsal sınırları olan bir kelime veya kelime öbeği olarak tanımlar. Terimi bilimsel bir kavramla ve bilim diliyle olan ilişkisine göre tanımlayan bir grup araştırmacı da vardır. Bu görüş çeşitliliği, terim kavramının birçok yönü olması ve akademisyenlerin yaklaşımlarına ve araştırmalarının özelliklerine bağlı olarak farklı yönlere ağırlık vermelerinden kaynaklanmaktadır.

Coğrafya Sözlüğü, Türk Coğrafya Kurumu tarafından hazırlanan ve yayımlanan önemli bir kaynaktır. Bu sözlük, Türk coğrafyası terminolojisinin kapsamlı bir derlemesidir. Coğrafya Sözlüğü düzenli olarak güncellenmekte ve coğrafyadaki gelişmeleri yansıtmak için yeni terimler eklenmektedir. Coğrafya Sözlüğü, coğrafya alanında çalışan akademisyenler, öğrenciler ve profesyoneller için önemli bir başvuru kaynağı olmasının yanı sıra Türkçe coğrafi terminolojinin standartlaştırılması ve yaygınlaştırılması açısından da büyük önem taşımaktadır. Türkçe toponimik sistemlerde coğrafi adlar genellikle iki bileşenden oluşur. Türkiye'de çok sayıda yer adı yeşil, siyah, gri, sarı vb. renklerle ilgilidir. Türk dilinde şehir, nehir, dağ, göl vb. adlarını yansıtan çok sayıda yer adı vardır.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою. Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 126-128.
2. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад: навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
3. Герасімова О. М. Особливості перекладу термінів (на прикладі прикордонного дискурсу). Наук. вісн. міжн. гуманітарного ун-ту. Сер. Філологія. 2016. № 22. С. 180-182.
4. Д'яков А. С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти: [монографія]. Київ: КМ Academia, 2000. 216 с.
5. Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства: Підручник для студентів вищих навч. закл. Львів: Кальварія, 1999. 110 с.
6. Ішмуратов А. Термін. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори); І. О. Покаржевська (художнє оформлення). Київ: Абрис, 2002. С. 636
7. Кікец І., Кікец Н. До питання про деякі труднощі при перекладі термінів і шляхи їх подолання. Вісн. держ. ун-ту «Львівська політехніка». Львів: Львівська політехніка, 2000. № 402. 420 с
8. Ктитарова Н. К., Воронова З. Ю. Теорія перекладу: навч. посіб. Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2013. 310 с.
9. Межжеріна Г. В. Структурна організація семантичних одиниць (поле – лексико-семантична група – слово). Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика : зб. наук. пр. Київ: Вид.-полігр. центр Київ, 2002. Вип. 5. С. 114–

126.

10. Основи термінознавства: навч. посіб. / С. З. Булик-Верхола, Г. В. Наконечна, Ю. В. Теглівець. 3-є вид., допов. Львів: Львівська політехніка, 2016. 192 с.

11. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.

12. Симоненко Л. Лінгвістичні проблеми унормування наукової термінології. Українська термінологія і сучасність: Збірник наукових праць. Вип. VIII Відп. ред. Л.О. Симоненко. К.: КНЕУ, 2007. С. 21-25

13. Яблочнікова В. О. Перекладацька адекватність та еквівалентність. Наук. вісн. міжн. гуманітарного ун-ту. Сер. Філологія. 2019. № 38. Т. 1. 177-179 с.

14. Aksan Doğan. Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim 3, Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara. 1982

15. Hulki Aktunç. Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü. İstanbul: Yapı kredi Yayınları, 2006. 406 s.